בס"ד

מה בדף

שינון הדף היומי בדרך קצרה

שבועות מה-מט ע"ז ב-ג **גליון 286 פרשת בהעלותך תשפ"ה**

לע"נ הגה"צ רבי אברהם מרדכי בן רבי יוסף כהן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@ GMAIL.COM

דף מה כשכנגדו חשוד על השבועה מטילים את השבועה על השני והיינו בשבועת העדות ושבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא שאם אחר מהם היה משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית שכנגדו נשבע ונוטל, ואם היו שניהם חשודים לר' יוסי השבועה חוזרת למקומה ולר"מ יחלוקו, ובחנוני על פנקסו לא מדובר שהוא טוען שכתוב על פנקסי שאתה חייב לי ר' זוז אלא שאמר לו תן לבני סאתים חיטים או תן לפועלי סלע מעות והוא אומר נתתי והם אומרים לא נטלנו, הוא נשבע ונוטל והם נשבעים ונוטלים, ובן ננס אומר שא"כ יוצא שאלו ואלו באים לידי שבועת שוא אלא החנוני נוטל שלא בשבועה והם נוטלים שלא בשבועה, אם אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו ואמר לו תן לי אותו דינר אמר לו נתתיו לך, ושמת אותו בתיקך ישבע בעה"ב שנתן לו את הדינר, ואם אמר לו תן את הפירות ואמר לו נתתי לך ולקחת אותם לביתך ישבע החנוני, ור' יהודה סובר שמי שבידו הפירות ידו על העליונה, אם אמר לשולחני תן לי בדינר מעות ונתן לו ואח"כ אמר לו תן לי את הדינר אמר לו נתתי לך והשלכת לכיסך ישבע השולחני, ולר' יהודה אין דרך השולחני לתת איסר אם לא נתנו לו את הדינר, וכן לגבי פוגמת כתובתה נפרעת רק בשבועה וכן כשיש עד אחד שפרע לה, וכן לא גובים מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים אלא בשבועה, וכן הנפרעת שלא בפני בעלה נפרעת רק בשבועה ויתומים לא פורעים אלא בשבועה שלא פקדנו אבא ולא אמר לנו אבא שלא מצאנו בכל שטרותיו ששטר זה פרוע, ור' יוחנן בן ברוקה אומר שאפילו בן שנולד אחר מיתת אביו אינו נוטל אלא בשבועה, ורשב"ג אומר שאם יש עדים שאמר האב בשעת מותו ששטר זה לא פרוע נוטל בלי שבועה, אלו נשבעים בלי טענה השותפין והאריסים והאפוטרופסים והאשה שנושאת ונותנת בתוך הבית ובן הבית שאמר לו מה אתה טוען רצוני שתשבע לי חייב, ואם חלקו השותפין והאריסים אינו יכול להשביעו ואם גלגל לו שבועה ממקום אחר מגלגלים עליו את הכל, ושביעית משמטת את השבועה. **גמרא** מנין שהנשבעים בתורה נשבעים ולא משלמים שכתוב **ולקח בעליו ולא ישלם** מי שעליו לשלם לו השבועה.

יש להקשות מדוע תקנו חז"ל שהשכיר ישבע, רב יהודה אמר בשם שמואל ששנו כאן הלכות גדולות, אך קשה שזה לא הלכה אלא תקנה, ויש לומר תקנות גדולות שנו כאן, וקשה שמשמע שיש קטנות ור"נ אמר בשם שמואל ששנו כאן תקנות קבועות והיינו שחכמים עקרו את השבועה מבעה"ב ונתנוה על השכיר משום כדי חייו, אך קשה וכי בגלל פרנסת השכיר קנסו את בעה"ב, ויש לומר שנח לבעה"ב שהשכיר ישבע כדי שימצא לשכור פועלים, אך קשה שעדיף לשכיר שישבע לבעה"ב כדי שישכור אותו, אך יש לומר שבעה"ב שוכר על כרחו ומצד שני יש לומר שהשכיר נשכר על כרחו, אלא יש לומר כיון שבעה"ב טרוד בפועליו לכן הטילו עליו את השבועה, ויש להקשות שיתן לו בלי שבועה, יש לומר שהשבועה היא כדי לפייס את דעת בעה"ב ואין לומר שיתן לו שכרו בעדים כי זה טורח ואין לומר שישלם לו מראש כיון ששניהם רוצים בהקפה, **עמוד ב** אך קשה שא"כ גם בקצץ נאמין לשכיר בשבועה והרי שנינו שאם האומן אומר שקצצת לי שתיים והשני אומר קצצתי לך אחת המוציא מחבירו עליו הראיה, ויש לומר שאנשים זוכרים כמה קצצו אך קשה א"כ נאמין לבעה"ב גם אחר זמנו ושנינו שאם עבר הזמן ולא נתן לו השכיר לא נשבע ונוטל, ויש לומר שיש חזקה שבעה"ב לא עובר בבל תלין, אך קשה שהרי אמרנו שבעה"ב טרוד בפועליו יש לומר שזה דוקא קודם שהגיע זמן החיוב אך אחר שכבר הגיע זמן החיוב בעה"ב מעמיד על עצמו וזוכר אם שילם כבר, ויש להקשות וכי השכיר חשוד לגזול, ויש לומר שלבעה"ב יש שני חזקות א. שאינו עובר בבל תלין ב.שהשכיר לא משהה את שכרו.

ר"נ אומר בשם שמואל שהשכיר נשבע רק בשכרו בעדים אך אם שכרו שלא בעדים נאמן בעה"ב במיגו שיכל לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך, אמר לו ר' יצחק שזה ישר וכן אמר ר' יוחנן, ולכאורה משמע שר"ל חולק יש אומרים שהוא שתה באותו זמן ולכן שתק ויש אומרים שהוא שהה ולכן שתק, וכן אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב שכל זה כששכרו בעדים אך בשכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך נאמן ששכרו ונתן לו שכרו, אמר רמי בר חמא כמה נאה שמועה זו אמר לו רבא מה נאה בזה הרי לפ"ז בכל שבועת שומרים יכול לומר להד"ם ויהיה נאמן לומר נאנסו וגם בהפקיד בעדים מתוך שיכול לומר החזרתי נאמן לומר נאנסו, אך יש לומר שהתורה דברה בהפקיד לו בשטר ולפ"ז יוצא ששניהם סוברים שהמפקיד אצל חבירו בעדים לא צריך להחזיר לו בעדים ואם הפקיד בשטר צריך להחזיר לו בעדים, ורמי בר חמא קרא על רב ששת **וישם דוד את הדברים האלה בלבו** שרב ששת אמר לרבה בר שמואל האם שנית משהו על שכיר והוא אמר ששנינו שכיר בזמנו נשבע ונוטל באמר לו שכרתני ולא נתת לי שכרי ובעה"ב אומר שכרתיך אך קבלת שכרך, ואם אמר לו קצצת לי שתים והשני אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה ואם בסיפא מדובר בראיה א"כ ברישא מדובר בלי ראיה,

דף מו ור"נ בר יצחק אומר שגם ברישא מדובר בראיה וכתבו רק ראיה שמשלם אך לא כתבו ראיה שבשביל שישבע, ר' ירמיה בר אבא אומר ששלחו מישיבת רב לשמואל מה הדין כשהאומן אומר קצצת לי שתים והשני אומר קצצת לי אחת מי נשבע אמר שמואל שבעה"ב ישבע והאומן יפסיד שהרי ודאי זוכרים כמה קצצו, ויש להקשות שרבה בר שמואל שנה שבקצץ המוציא מחבירו עליו הראיה ואם לא מביא ראיה אינו מוציא ולכאורה שישבע בעה"ב והאומן יפסיק, ומבאר ר"נ שהברייתא הזו כתובה בשני צדדים או יביא ראיה ויטול או ישבע בעה"ב ויפסיד האומן, ויש להקשות ששנינו שמי שנתן טליתו לאומן ואומר האומן קצצת לי שתים ובעה"ב אומר קצצתי לך אחת שהטלית אצל האומן בעה"ב יביא ראיה ואם נתנה לו בזמנו ישבע ויטול ואם עבר זמנו המוציא מחבירו עליו הראיה וכתוב שבזמנו נשבע האומן ונוטל ולכאורה ישבע בעה"ב ויפסיד האומן, ור"נ בר יצחק מבאר שהברייתא הזו היא כדעת ר' יהודה שבזמן שהשבועה נוטה אצל בעה"ב השכיר נשבע, ואין לומר שזה כר' יהודה של משנתינו שהרי הוא מחמיר ואומר שהשבועה היא רק כשתהיה מקצת הודאה, אלא זה כר' יהודה שאומר על הברייתא שבשכיר כל זמן שלא עבר זמנו הוא נשבע ונוטל ואם עבר זמנו אינו נשבע ונוטל ואמר ר' יהודה שכל זה כשאמר לו תן לי שכרי חמישים דינר שיש לי בידך והוא אומר קבלתי מהם דינר זהב או שאמר לו שתים קצצת ובעה"ב אומר לא קצצתי אלא אחת אך אם אמר לו לא שכרתיך מעולם או שאמר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך המוציא מחבירו עליו הראיה, ורב ששת בר רב אידי מקשה שא"כ המשנה של קצץ זה רק לר' יהודה והרי היכן שמחמיר ר' יהודה רבנן מקילים היכן שמקל ר' יהודה יחמירו רבנן ואם נאמר שזה כרבנן א"כ קשה הברייתא של רבה בר שמואל שבקצץ המוציא מחבירו עליו הראיה זה לא כר' יהודה ולא כרבנן, ומבאר רבא שר' יהודה סובר שבדאורייתא עשו תקנה לשכיר ובשבועה דרבנן לא עשו תקנה לתקנה ורבנן סוברים שגם בדרבנן עשו תקנה לשכיר וזוכרים את הקציצה.

שנינו במשנה בנגזל שהעידו שנכנס לביתו למשכנו, ויש להקשות אולי לא משכנו כמו שאמר ר"נ שמי שמחזיק גרזן ואומר אלך לקצוץ את הדקל של פלוני ומצאו את אותו דקל קצוץ לא אומרים שאותו אדם קצצו שיתכן שאדם מגזים בדיבורו ואינו עושה וגם כאן נאמר שהוא לא משכן ממנו, ויש לגרוס ומשכנו, אך קשה שנראה מה משכן ממנו ורבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שמדובר שהנגזל טוען על כלים שיכול להכניס תחת כנפיו.

רב יהודה אומר שאם ראו שאדם מטמן כלים תחת כנפיו ויצא **עמוד ב** והוא אומר שהוא קנה אותם אינו נאמן אך מדובר בבעה"ב שאינו עשוי למכור כליו אך אם הוא לקח מאדם שעשוי למכור כליו נאמן הלוקח וכל זה דוקא בכלים שאין דרכו להטמין אך בכלים שהדרך להטמין נאמן אף בבעה"ב שלא עשוי למכור כליו והנ"ל מדובר באדם שאין דרכו להצניע אך אדם שדרכו להצניע נאמן כי כך זה דרכו וכל זה כשבעה"ב אומר שאלת ממני והלוקח אומר קניתי ממך אך אם בעה"ב אומר גנבת נאמן הלוקח כי לא מחזיקים אנשים בגניבה, והנ"ל מדובר בדברים שעשויים להשאיל ולהשכיר אך בדברים שלא עשויים להשאיל או להשכיר נאמן הלוקח כמו ששלח רב הונא שבכלים שעשויים להשאיל או להשכיר אדם לא נאמן לומר לקוחים הם בידי, וכמו שרבא הוציא מספריים של סורקי בגדים וספר אגדה מיתומים כיון שהם עשויים להשאיל ולהשכיר.

רבא אומר שבשבועת נגזל אפילו שומר הבית או אשת בעה"ב נאמנים להשביע, ורב פפא מסתפק אם הפועל של בעה"ב אם הוא נאמן להשביע ונשאר בתיקו.

רב יימר שאל את רב אשי במקרה שבעה"ב טוען שהוא לקח לו כוס של כסף אמר רב אשי שמברר אם הוא אדם אמיד או שהוא אדם נאמן שיתכן שהפקידו אלו כוס של כסף אז הוא נשבע ונוטל, ואם לא אינו נאמן להשביע את הלוקח שבועת נגזל.

רב יהודה אומר ששבועת הנחבל זה דוקא באופן שהוא יכול לחבול בעצמו אך אם אינו יכול לחבול בעצמו נוטל הנחבל בלי שבועה, אך קשה שנחשוש שהוא התחכך בכותל ורב חייא שנה שמדובר שיש לו נשיכה בגבו או בין אצילי ידיו, אך קשה שנחשוש שאחר עשה לו יש לומר שמדובר שאין אדם נוסף.

שנינו במשנה שאפילו הנכשל בשבועת שוא מטילים את השבועה על שכנגדו יש להקשות מדוע כתוב **אפילו** הרי היא יותר קלה משבועה של כפירת ממון, ויש לומר שהמשנה נקטה בדרך לא מיבעיא שלא רק במקום שיש כפירת ממון אלא גם במקום שזה רק כפירת דברים בלבד מטילים את השבועה על שכנגדו, אך קשה מדוע המשנה לא מונה שבועת ביטוי יש לומר שהמשנה נקטה שבועה שהיא בשקר אך שבועת ביטוי יתכן שנשבע באמת אך לכאורה דוקא אוכל ולא אוכל זה לא שקר אך אכלתי ולא אכל זה שקר, ויש לומר שהמשנה נקטה דוגמא של שבועת שוא וכל הדומה לו דהיינו שבועת ביטוי לשעבר..

דף מז המשנה מוסיפה משחק בקוביא שבתחילה היא מונה את הפסולים לשבועה מדאורייתא ואח"כ היא מונה את הפסולים מדרבנן.

רבא שאל את ר"נ איך שנו במשנה האם ר' יוסי אמר יחלוקו או ר"מ אמר יחלוקו אמר ר"נ איני יודע שאל רבא כמו מי ההלכה אמר ר"נ איני יודע אך שנינו שרב יוסף בר מניומי אמר בשם ר"נ שר"נ אמר שר' יוסי אמר יחלוקו וכן שנה רב זביד **בן** רב הושעיא שלר' יוסי יחלוקו ויש ששנו שרב זביד אמר **בשם** רב הושעיא שלר' יוסי יחלוקו ורב יוסף בר מניומי הוסיף שר"נ פסק למעשה שיחלוקו.

ר' אמי אומר שרבותינו שבבבל אמרו שלר"מ שחזרה שבועה למקומה היינו לסיני ורבותינו שבא"י אמרו ששבועה חזרה למחוייב בה, ואמר רב פפא שרבותינו שבבבל היינו רב ושמואל ששנינו על דברי המשנה שיתומים מהיתומים לא יפרעו אלא בשבועה והקשו על כך שאם הכוונה שיפרעו מהלוה רק בשבועה הרי אביהם היה מוציא בלי שבועה אלא הכוונה שיתומים מיתומים יפרעו רק בשבועה וביארו רב ושמואל שזה רק באופן שמת המלוה בחיי הלוה אך אם מת הלוה בחיי המלוה הוא כבר התחייב שבועה לבני הלוה ואין אדם מוריש שבועה לבניו, ורבותינו שבא"י היינו ר' אבא שהיה אדם שתטף נסכא מחבירו ובא לפני רב אמי וישב לפניו ר' אבא והתובע הביא עד אחד שהוא חטף ממנו ואמר הנתבע אכן חטפתי אך זה היה שלי אמר ר' אמי איך ידונו בזה הדיינים שאיך נאמר לו שלם שאין שני עדים ואיך נאמר לו השבע שהרי אם יש עד שהוא חטף הוא נפסל לשבועה מדין גזלן, ור' אבא אמר שהוא מחויב שבועה שאינו יכול להשבע ולכן ישלם, ורבא מוכיח כדברי ר' אבא ממה ששנה ר' אמי על הפסוק **שבועת ה' תהיה בין שניהם** ולא בין היורשים שאם מדובר שאמר לו מנה לאבא ביד אביך והנתבע אומר חמישים אני יודע ושאר החמישים איני יודע **עמוד ב** וזה מובן רק אם אביו חייב שבועה באופן זה לכן צריך פסוק לפטור את היורשים אך אם נאמר כרב ושמואל שאביו פטור באופן שאמר איני יודע א"כ לא צריך פסוק לגבי היורשים, ורב ושמואל למדו מהפסוק הזה כמו ששנינו ששמעון בן טרפון אומר **שבועת ה' תהיה בין שניהם** שהשבועה חלה על שניהם, ועוד אמר שמעון בן טרפון מהיכן לומדים אזהרה למסייע לנואף שכתוב **לא תנאף** וניתן לקרוא לא תנאיף, עוד הוא דרש בפסוק **ותרגנו באהליכם** שזה ר"ת תרתם וגיניתם באהלו של מקום ועוד הוא דרש בפסוק **עד הנהר הגדול נהר פרת** שהוא נקרא גדול כמו שאומרים קרב למשוח בשמן וגם אתה תמשח ואצל ר' ישמעאל שנו עבד מלך כמלך.

רבי שנה על המשנה של חנוני על פנקסו טורח שבועה זו למה ואמר לו ר' חייא ששנינו שניהם נשבעים ונוטלים מבעה"ב ויש להסתפק אם רבי קיבל ממנו ויש להוכיח מברייתא שרבי אמר שהפועלים נשבעים ונוטלים מהחנוני ואם נאמר שרבי קיבל מר' חייא היה צריך לומר נשבעים ונוטלים מבעה"ב ורבא מבאר שהפועלים נשבעים לבעה"ב במעמד החנוני כדי שיתביישו ממנו.

רב הונא סובר שאם יש שני כיתות עדים שמכחישות זו את זו כל אחת יכולה לבא להעיד בפני עצמה בעדות אחרת ורב חסדא סובר איך נוכל להאמין לעדים שחשודים על שקר, ונחלקו באופן שהיו שני הלוואות של שני אנשים בשני שטרות ואם זה אותו מלוה ולוה ובשני שטרות יד בעל השטר על התחתונה ואם היו שני מלוים ולוה אחד ושני שטרות זה כמו המקרה של המשנה של חנוני על פנקסו ששניהם נשבעים ונוטלים מבעה"ב אף שידוע שאחד משקר, ויש להסתפק בשני לוים ומלוה אחד ושני שטרות, ונשאר בתיקו.

דף מח רב הונא בר יהודה מקשה ששנינו לגבי עדות החודש שאם עד אחד אומר שהירח היה גבוה כשיעור שני מרדעות והשני אומר שהיו ג' עדותם קיימת ואם אחד אומר ג' ואחד אומר ה' עדותם בטילה ומצטרפים לעדות אחרת ומשמע אפילו עדות ממון אמר רבא שהכוונה היא שאחד מהם מצטרף לעדות אחרת של ר"ח שאז הם שנים כנגד אחד ולא מאמינים לאותו אחד.

שנו בברייתא שר' יהודה אמר שבשבועת חנוני מדובר כשהפירות צבורים ומונחים ושניהם מערערים עליהם אך אם הפשילם בקופתו לאחוריו המוציא מחבירו עליו הראיה.

המשנה הוסיפה את שבועת השולחני ויש לומר שאם היו כותבים את השבועה לגבי פירות היינו אומרים שלכן ישבעו שנים כיוון שהפירות עשויים להירקב לא משהים אותם אך מעות שלא ירקבו לא ישהו אותם והיו יודו לר' יהודה, ואם היו חולקים במעות היינו אומרים שר' יהודה חלק במעות אך הוא יודה לרבנן בפירות שעשויים להירקב.

שנינו במשנה שיתומים גובים משבועה יש להקשות שאם מדובר על הלוה הרי אביהם היה מוציא בלי שבועה ומדוע ישבעו, וביארו רב ושמואל שמדובר שמת הלוה בחיי המלוה ואמנם אם מת הלוה בחיי המלוה כבר התחייב המלוה שבועה לבני הלוה ואין אדם מוריש שבועה לבניו, ושלחו לר"א שבועה זו מה טיבה והוא אמר שהיורשים נשבעים שבועת יורשים ונוטלים וכששלחו שאלה זו בימי ר' אמי הוא אמר כל כך שולחים את זה הרי ודאי אם הייתי מוצא טעם הייתי שולח להם, ור' אמי אמר כיון שזה בא לידי אומר בזה שאם עמד בדין ומת הוא כבר התחייב שבועה לבני הלוה ואדם לא מוריש שבועה לבניו ואם לא עמד בדין ומת היורשים נשבעים שבועת יורשים ונוטלים ומקשה ר"נ הרי לא הב"ד מחייבים שבועה אלא ברגע שמת הלוה התחייב המלוה שבועה לבני הלוה, ור"נ אמר שאם סוברים כרב ושמואל אין חילוק בין עמד בדין ללא עמד בדין ואם לא סוברים כמותם יכול להשבע ומשמע שר' אמי הסתפק אם ההלכה כמותם, לכאורה לעיל שנינו שר"נ פסק להלכה שיחלוקו ויש לומר שהוא רק אמר לדברי ר"מ אך הוא לא סבר כמותו, ור' אושעיא מקשה ששנינו שאלמנה שמתה קודם שגבתה כתובתה יורשיה מזכירים את כתובתה עד כ"ה שנים, ויש לומר שמדובר באופן שכבר נשבעה קודם שמתה, ויש להקשות ששנינו לגבי מי שכתב שני כתובות בנים דכרין שאם נשא ראשונה והיא מתה ואח"כ נשא את השניה והוא מת שניה ויורשיה קודמים ליורשי הראשונה, ויש לומר שגם שם מדובר שכבר נשבעה השניה ליורשים ואח"כ היא מתה, אך קשה מהמשך המשנה שיורשיו משביעים אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה משמע שעדיין היא לא נשבעה ורב שמעיה מבאר שזה כתוב בשני צדדים אותה מדובר באלמנה ויורשיה מדובר

בגרושה והיינו בחייו, ורב נתן בר אושעיא מקשה ששנינו יפה כח הבן מכח האב **עמוד ב** שהבן גובה בין בשבועה ובין בלי שבועה והאב גובה רק בשבועה, ולכאורה מדובר שמת הלוה בחיי המלוה וכתוב שהבן גובה בין בשבועה בין שלא בשבועה, ויש לומר שהכונה בשבועה שבועת יורשים ושלא בשבועה היינו כרשב"ג של משנתינו שאדם מוריש שבועה לבניו, ורב יוסף אומר שזה כדעת ב"ש ששטר העומד להגבות הוא כגבוי .

כשר"נ הגיע לסורא נכנסו אליו רב חסדא ורבה בר רב הונא ואמרו לו בא נעקור את דברי רב ושמואל אמר להם וכי הלכתי את כל הפרסאות עד כאן כדי לעקור את דבריהם אלא השאירו את הדבר שלא נוסיף על כך, והיינו כמו דברי רב פפא שהפוגם שטרו ומת שהיורשים נשבעים שבועת יורשים ונוטלים.

אדם אחד נפטר והשאיר ערב על חובו ורב פפא סבר לומר שגם זה בכלל דברי ר"נ ויפרעו מהערב ואמר לו רב הונא בר רב יהושע וכי הערב לא הולך לגבות היתומים, והיה מקרה שאחד נפטר והשאיר את רמי בר חמא סבר לומר שגם הוא לא בכלל תקנת יתומים ויפרעו ממנו, אמר לו רבא מה החילוק בין לא פקדנו אבא ללא פקדני אחי, ואמר רב חמא שכיון שלא נפסק ההלכה כרב ושמואל ולא כר"א דיין שעושה כמו אחד מהם לא מחזירים את הדין.

רב פפא אומר שלא קורעים את שטר היתומים בגלל שדיין שעשה כר"א עשה ולא גובים בו בגלל שיטת רב ושמואל, ודיין אחד פסק במקרה אחד כר"א ות"ח אחד שהיה בעירו אמר שבאה אגרת מא"י שאין הלכה כר"א אמר לו הדיין לכשתביא והוא בא לפני רב חמא והוא אמר שדיין שעשה כר"א עשה.

המשנה מפרטת אלו נשבעים שלא בטענה יש להקשות וכי מדובר בשוטים שנשבעים בלי טענה, ויש לפרש שנשבעים שלא בטענת ודאי אלא בטענת שמא השותפין והאריסים ובן הבית ושנו על כך שבן הבית שאמרו אין הכוונה שהוא נכנס ויוצא ברגליו אלא שהוא מכניס לא פועלים ומוציא פועלים מכניס פירות ומוציא פירות, ודוקא בהם תקנו להשבע בטענת ספק כי הם מורים היתר לעצמם רב יוסף בר מניומי אמר בשם ר"נ שמדובר רק באופן שיש ביניהם טענה על שתי כסף, ולכאורה זה כדעת שמואל וקשה שלעיל ר' חייא שנה ברייתא כדברי רב ויש לבאר שהכוונה שהה כפירת טענה שתי כסף כדעת רב.

הסתפקו בישיבה האם בשבועה דרבנן מגלגלים שבועה ויש להוכיח ממה ששנינו שאם לוה בערב שביעית ובמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס לא מגלגלים ומשמע שהסיבה היא כי לוה בערב שביעית והשביעית הפקיעה את החוב אך בשאר שני השבוע יש גלגול באריס ויש לדחות שהגירסא היא להיפך שאם נעשה לו שותף או אריס בערב שביעית ובמוצאי שביעית לוה ממנו מגלגלים, אך קשה ששנינו כך להדיא נעשה שותף או אריס ערב שביעית ובמוצאי שביעית לוה ממנו מגלגלים א"כ מוכח שמגלגלים בדרבנן.

דף מט רב הונא אומר שבכל השבועות עושים גלגול מלבד שבועת שכיר שלא מגלגלים ורב חסדא שנה בלשון שלכל השבועות לא מקילים והיינו שמגלגלים, וההבדל בין רב הונא לרב חסדא אם ב"ד פותחים לו לגלגל שבועה שלמ"ד מגלגלים ב"ד פותחים בכך ולמ"ד שלא מקילים רק אם הוא טוען יגלגלו עליו שבועה.

פרק ארבעה שומרים

משנה ד' שומרים הם: שומר חנם שואל נושא שכר ושוכר, שומר חנם נשבע על הכל שואל חייב בכל נושא שכר ושוכר נשבעים על שבורה שבויה ומתה אך הם משלמים גניבה ואבידה, אם אמר לשומר חנם היכן שורי ואמר לו שהוא מת אך באמת הוא נשבר או נשבה או נגנב או שטען השומר נשבר ובאמת הוא מת או נשבה או נגנב או אבד, או שטען השומר נשבה ובאמת הוא מת או נשבר או נגנב או אבד, או שטען השומר נגנב ובאמת הוא מת או נשבר או נשבה או אבד, אבל אם אמר לו היכן שורי ואמר לו שהוא מת אבל בעה"ב הוא אמר לו שהוא מת ובאמת הוא מת או נשבר או נגנב או אבד, והמפקיד השביעו ואמר אמן פטור, ואם אמר בעה"ב היכן שורי ואמר השומר איני יודע מה אתה סח ובאמת הוא מת או נשבר או נשבה או נגנב או אבד והשביעו ואמר אמן פטור השומר, ואם אמר לו היכן שורי ואמר אבד ובעה"ב השביעו ואמר אמן ויש עדים שהשומר אכלו משלם קרן ואם השומר הודה מעצמו הוא משלם קרן חומש ואשם, ואם אמר בעה"ב היכן שורי ואמר לו נגנב והשביעו ואמר אמן ויש עדים שהוא גנבו הוא משלם כפל ואם הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם, אם אמר לאחד מהשוח היכן שורי שגנבת ואמר לא גנבתי ויש עדים שהוא גנבו משלם כפל ואם טבחו או מכרו משלם ד' וה', אם ראה הגנב שעדים ממשמשים לבא ובא ואמר גנבתי אך לא טבחתי ולא מכרתי משלם רק קרן, אם אמר לשואל היכן שורי ואמר לו שהוא מת **עמוד ב** ובאמת הוא נשבר או נשבה או נגנב או אבד או שטען השואל נשבר ובאמת הוא מת או נשבה או נגנב או אבד או שטען נשבה ובאמת הוא מת או נשבר או נגנב או אבד או שטען נגנב ובאמת הוא מת או נשבר או נשבה או אבד או שטען אבד ובאמת הוא מת או נשבר או נשבה או נגנב והשביעו ואמר אמן פטור, ואם אמר לו היכן שורי ואמר לו איני יודע מה אתה סח ובאמת הוא מת או נשבר או נשבה או נגנב או אבד והשביעו ואמר אמן חייב, אם אמר בעה"ב לנושא שכר ושוכר היכן שורי ואמר מת ובאמת הוא נשבר או נשבה או שהוא טען נשבה ובאמת הוא מת או נשבר, או שטען נגנב ובאמת הוא אבד או שטען שאבד והוא באמת נגנב והשביעו ואמר אמן פטור, ואם טען מת או נשבר או נשבה ובאמת הוא נגנב או אבד והשביעו ואמר אמן חייב וכן אם טען נגנב או אבד ובאמת הוא מת או נשבר או נשבה והשביעו ואמר אמן פטור, והכלל הוא שהמשנה מחובה לחובה ומפטור לפטור ומפטור לחובה פטור מקרבן שבועת הפקדון אך המשנה מחובה לפטור חייב, והכלל הוא שהנשבע להקל על עצמו חייב והנשבע להחמיר על עצמו פטור. **גמרא** ר"נ אומר בשם רבה בר אבוה שהתנא של המשנה הוא ר"מ אמר רבא לר"נ וכי יש תנא שחולק על דין ד' שומרים אמר ר"נ שכוונתו היא שרק ר"מ הוא הסובר ששוכר כשומר שכר, אך קשה שר"מ שנה להיפך ששנינו שוכר כיצד משלם לר"מ כשומר חנם ולר' יהודה כשומר שכר, ויש לומר שרבה שנה שם להיפך שר"מ שוכר כשומר שכר, ויש להקשות שהמשנה מונה ד' שומרים ויש רק ג' דינים, ומבאר ר"נ בר יצחק שיש ד' שומרים שדינם שלושה.

רב אומר שגם מה ששנינו במשנה שפטורים משבועת שומרים אך הם חייבים משום שבועת ביטוי ושמואל סובר שהם פטורים גם משבועת ביטוי, ונחלקו ששמואל סובר ששבועה זו לא שייכת בלהבא ורב סובר שהשבועה שייכת בלאו והן, ולכאורה נחלקו בזה לעיל בנשבע שפלוני זרק צרור לים או שלא זרק, שרב אמר שחייב כי ישנו בלאו והן ושמואל אמר שפטור כי אינו בלהבא, ויש לומר שאם רב היה אומר רק לגבי צרור היינו אומרים שלגבי שבועה שב"ד משביעים הוא יודה לשמואל כדברי ר' אמי ששבועה שב"ד משביעים לא חייבים עליה משום שבועת ביטוי, ואם היו חולקים לגבי שבועת שומרים היינו אומרים שרק בזה חלק שמואל אך לגבי שבועה שרק פלוני צרור היינו אומרים ששמואל יודה לרב.

ר' אמי למד מהפסוק **או נפש כי תשבע לבטא בשפתיים** שרק כשנשבע מעצמו כמו שאמר ר"ל שהמלה כי משמשת בד' לשונות או, שמא, אלא, שהרי, ור"א סובר שכולם פטורים משום שבועת שומרים וחייבים משום שבועת ביטוי מלבד מהמקרה שהשואל טען איני יודע מה אתה סח, וכן טענת נגנב או אבד של שומר שכר ושוכר שחייב בהם שהרי הוא כופר ממון.

ת.ו.ש.ל.ב.ע

מסכת עבודה זרה

דף ב — פרק לפני אידיהם

משנה ג' ימים לפני אידיהם של עכו"ם אסור לשאת ולתת עמם ולא להשאיל ולשאול מהם ולא להלוות וללוות מהן ולא לפרוע ולהפרע מהם ור' יהודה סובר שמותר להפרע מהם שהרי זה מיצר לעכו"ם ואמרו לו שאף שעכשיו הוא מצר אך הוא שמח לאחר זמן. **גמרא** רב ושמואל נחלקו אם יש לשנות עידיהם או אידיהם ושניהם אינו שיבוש, אידיהם לא שיבוש שכתוב בפסוק **כי קרוב יום אידם,** ועידיהם אינו שיבוש כמו שכתוב **יתנו עידיהם ויצדקו,** ומי ששנה אידיהם סובר שעדיף הפסוק של שבר העכו"ם ומי ששנה עידיהם סובר שהגורם לשבר שלהם הוא העדות שהעידו בעצמם, אך יש להקשות שלכאורה הפסוק **יתנו עידיהם** נאמר על ישראל כמו שדרש ריב"ל שהמצוות שישראל עושים בעוה"ז מעידים להם לעוה"ב **ויתנו עידיהם** נאמר על ישראל **וישמעו ויאמרו אמת** נאמר על עכו"ם, ורב הונא בר רב יהושע אומר שמי ששנה במשנה עידיהם הכוונה לפסוק **יוצרי פסל כולם תוהו וחמודיהם בל יועילו ועידיהם המה.**

ר' חנינא בר פפא אר' שמלאי דרש שלעתיד לבא הקב"ה מביא ס"ת ומניחו בתוך חיקו ואומר שמי שעסק בו יבא ויטול שכרו ומתקבצים העכו"ם בעירבוביא שכתוב כל **הגוים נקבצו יחדיו** ואומר להם הקב"ה אל תכנסו לפני בעירבוביא אלא כל אומה לבדה **עמוד ב** עם סופריה. שכתוב **יאספו לאומים** ולאום הוא מלכות כמו שכתוב **ולאם מלאם יאמץ,** אך קשה וכי יש עירבוב לפניו אלא יש לומר שרצונו הוא שלא יתערבבו ביניהם וישמעו מה שיאמר להם, ונכנסה לפניו מלכות רומי תחלה כי היא החשובה כמו שכתוב **ותאכל כל ארעא ותדושינה ותדוקינה** ואמר ר' יוחנן שזה נאמר על רומי החייבת שטבעה יצא בכל העולם ולומדים מדברי רב חסדא שהחשוב מגיע קודם שמלך וציבור מלך נכנס תחלה לדין כמו שכתוב **לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל** והסיבה היא א. שאינו דרך ארץ שיעמוד המלך בחוץ, ב. שעדיין לא גדל חרון האף, ואמר להם הקב"ה במה עסקתם אמרו לו הרבה שווקים תקנו ועשינו הרבה מרחצאות והרבינו כסף וזהב עבור ישראל שיעסקו בתורה, ואמר הקב"ה שוטים שבעולם הרי עשיתם בשביל עצמכם שאת השווקים תקנתם להושיב בהם זונות ואת המרחצאות עשיתם לעדן עצמכם והכסף והזהב שלי הוא כמו שכתוב **לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות** האם יש בכם מגיד זאת דהיינו התורה כמו שכתוב **וזאת התורה אשר שם משה,** והם יצאו בפחי נפש, ואחרי רומי נכנסה מלכות פרס שהיא חשובה אחרי רומי כמו שכתוב **וארו חויא אחרי דמיא לדב** ורב יוסף שנה שזה נאמר על הפרסיים שהם אוכלים ושותים כדוב ומגדלים שיער כדוב ואין להם מנוחה כדוב, ואמר להם הקב"ה במה עסקתם אמרו לו הרבה גשרים גשרנו הרבה כרכים כבשנו הרבה מלחמות עשינו וכולם בשביל ישראל שיעסקו בתורה אמר להם כל מה שעשיתם הוא לצורך עצמכם גשרים ליטול מהם מכס וכרכים ליטול עבודת המלך ומלחמות אני עשיתי שכתוב **ה' איש מלחמה** האם יש בכם מגיד זאת שזו התורה והם יצאו בפחי נפש ויש להקשות שאחרי שראו פרס שרומי יצאה מדוע הם נכנסו יש לומר שפרס בנו את ביהמ"ק ורומי החריבו את ביהמ"ק וכן נכנסה כל אומה ואומה, אך קשה שאחרי שראו שהראשונים לא הועילו מה הם יועילו יש לומר שהם חשבו שרומי ופרס שיעבדו את ישראל והם לא, ומה שהחשיבו את פרס ורומי ולא את השאר כי מלכותם נמשכת עד ביאת המשיח, ואומרים האומות לפני הקב"ה האם רצית לתת את התורה ולא קבלנוה אך קשה איך יטענו כך הרי כתוב בפסוק **ה' מסיני בא וזרח משעיר למו** ועוד כתוב **אלוק מתימן יבא** ומה רצה בשעיר ותימן ופארן וביאר ר' יוחנן שהקב"ה חיזר על כל אומה ולשון שיקבלו את התורה עד שישראל קבלוה, ויש לבאר שהם טוענים האם קבלנוה ולא קיימנוה, אך קשה שזה עצמו שברם מדוע לא קבלוה אלא הם טוענים האם כפית עלינו הר כגיגית כמו שעשית לישראל כמו שכתוב **ויתיצבו בתחתית ההר** ודרש רב דימי בר חמא שהקב"ה כפה על ישראל הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לא כאן תהא קבורתכם, ואומר להם הקב"ה הראשונות שמיעונו כלומר שז' מצוות שהייתם מחוייבים בהם האם קיימתם כמו ששנה רב יוסף על הפסוק **עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים** שהקב"ה ראה את הז' מצוות שבני נח קבלו ולא קיימו עמד והתירם להם ולכאורה הם השתכרו במה שלא קיימו אלא ביאר מר בר רבינא,

דף ג לומר שגם אם יקיימו הם לא יקבלו שכר, אך קשה ששנינו שר"מ אמר שאפילו עכו"ם אם הוא עוסק בתורה הוא ככהן גדול כמו שכתוב **אשר יעשה אותם האדם וחי בהם** ולא כתוב כהנים לויים וישראלים לומר שגם עכו"ם אם יעסוק התורה הוא ככהן גדול, אלא יש לדרוש בפסוק שגם אם עכו"ם יקיימו את המצוות הם לא יקבלו שכר כמצווה ועושה אלא כמי שלא מצווה ועושה כמו שאמר ר' חנינא שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, והעכו"ם אומרים לפני הקב"ה האם ישראל שקבלוה קיימוה ואמר הקב"ה אני מעיד בהם שהם קיימו את התורה אמרו לו וכי מעיד על בנו שהרי כתוב **בני בכורי ישראל** אמר הקב"ה שמים וארץ יעידו בהם שהם קיימו את התורה ואומרים האומות ששמים וארץ הם נוגעים בעדות שהרי נאמר **אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי** וכמו שר"ל דרש בפסוק **ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי** שהקב"ה התנה עם מעשי בראשית ואמר שאם ישראל יקבלו את התורה מוטב ואם לא אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו וכמו שדרש חזקיה על הפסוק **משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה** אם היא יראה ממה היא שקטה ואם היא שקטה מדוע היא יראה אלא בתחילה היא יראה ואח"כ כשישראל קבלו את התורה היא שקטה, אמר הקב"ה לאומות שמכם יעידו בישראל שקיימו את התורה כולה נמרוד יעיד באברהם לא עבד ע"ז, לבן יעיד שיעקב לא עבר על גזל, אשת פוטיפר תעיד ביוסף שהוא לא נחשד על העבירה, ונבכודנצר יעיד בחנניה מישאל ועזריה שהם לא השתחוו לצלם, ודריוש יעיד בדניאל שהוא לא ביטל את התפילה, ובלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני יעידו בישראל שהם קיימו את התורה כמו שכתוב **יתנו עידיהם ויצדקו,** ואומרים האומות תם לנו מראש ונעשנה אמר הקב"ה שוטים מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת ומי שלא טרח מערב שבת מהיכן יאכל בשבת ואף על פי כן יש לי מצוה קלה וסוכה שמה לכו ועשו אותה, אך קשה שריב"ל דרש בפסוק **אשר אנכי מצוך היום, היום לעשותם** ומחר לקבל שכרם, ויש לומר שהקב"ה לא בא בטרוניא עם בריותיו, וסוכה נקראת מצוה קלה שאין בה חסרון כיס, ומיד כל אחד מהאומות בונה סוכה בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסכותו ויוצא שכתוב **נגתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו,** אך קשה מדוע הקב"ה מקדיר הרי אינו בא בטרוניא עם בריותיו, ויש לומר שגם כשנמשכת תקופת תמוז בסוכות **עמוד ב** ויש להם צער ואמנם אמר רבא שמצטער פטור מהסוכה אך ישראל לא בועטים ואילו האומות בועטים, ואז הקב"ה יושב ומשחק עליהם שכתוב **יושב בשמים ישחק,** ואמר ר' יצחק שאין צחוק לפניו אלא אותו היום בלבד, ויש ששנה את דברי ר' יצחק על מה ששנינו שר' יוסי אומר שלעתיד לבא יבואו האומות להתגייר ולכאורה איך מקבלים מהם הרי שנינו שלא מקבלים גרים לימות המשיח וכמו שלא קבלו גרים בימי דוד ושלמה אלא שהם באים ונעשים גרים גרורים והם מניחים תפילין בראשם ובזרועותיהם וציצית בבגדיהם ומזוזה בפתחיהם, וכשרואים את מלחמת גוג ומגוג אומר להם מדוע באתם והם אומרים על ה' ועל משיחו שכתוב **למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק** וכל אחד מאותם גרים מנתק מצותו והולך שכתוב **נגתקה את מוסרותימו** והקב"ה יושב ושוחק עליהם ועל זה אמר ר' יצחק שרק אותו יום הקב"ה שוחק, ויש להקשות שרב יהודה אמר בשם רב שיש י"ב שעות ביום וג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה ובג' שניות הקב"ה יושב ודן את כל העולם וכשרואה שהוא מתחייב כליה הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, ובג' שלישיות הקב"ה יושב וזן את כל העולם מקרני ראמים עד ביצי כינים ובג' רביעות הקב"ה יושב ומשחק עם לויתן, שכתוב **לויתן זה יצרת לשחק בו,** ור"נ בר יצחק מבאר שעם בריותיו הוא משחק אך על בריותיו זה רק באותו יום כדברי ר' יצחק, ורב אחא אמר לר"נ בר יצחק שמחורבן ביהמ"ק אין שחוק להקב"ה ואין לומר שלומדים את זה מהפסוק **ויקרא ה' אלוקים צבקות ביום ההוא לבכי ומספד וקרחה** כי יתכן שזה רק אותו היום ולא אח"כ ואין ללמוד מהפסוק **אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחיכי אם לא אזכרכי** כי יתכן שאין שכחה לפניו אך יש שחוק אלא שי"ל ללמוד מהפסוק **החשיתי מעולם אחריש אתאפק,** בג' שעות רביעיות הקב"ה מלמד תורה תינוקות של בית רבן שכתוב **למי יורה דעה ולמי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים** שהוא מלמד לגמולי מחלב ומי שנעתקו משדים, וקודם לכן הם לומדים עם מטטרון או שקודם לכן הקב"ה לומד גם עמם חוץ שאר הדברים, ובלילה יש אומרים שהקב"ה עושה מעין היום ויש אומרים שהוא רוכב על כרוב קל שלו ושט ב"י"ח אלף עולמות כמו שנאמר **רכב אלוקים רבותיים אלפי שנאן** ויש לקרוא שאינן שחסר ב' אלף מב' ריבוא, ויש אומרים שבלילה הקב"ה יושב ושמוע שירה מפי חיות שכתוב **יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירו עמי.**

ר' לוי אומר שמי שפוסק מדברי תורה לדברי שיחה מאכילים אותו גחלי רתמים כמו שנאמר **הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם** ור"ל אומר שהעוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום כמו שנאמר **יומם יצוה ה' חסדו** בגלל **שבלילה שירו עמי** ויש אומרים שר"ל למד מהפסוק שהעוסק בתורה בעוה"ז שדומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד בעוה"ב שהוא דומה ליום שיומם יש חסד בגלל שבלילה שירו עמי.

רב יהודה אמר בשם שמואל על הפסוק **ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו** שבני אדם נמשלו לדגים שמתים בעלותם ליבשה כל שכבני אדם פורשים מתורה ומצוות הם מתים ועוד יש לפרש שכמו שהדגים כשקדרה חמה עליהם הם מתים כך בני אדם מתים בקדור חמה עליהם יש אומרים בעוה"ז כדברי ר' חנינא שהכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים שכתוב **צנים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם** ויש מפרשים לעוה"ב כדברי ר"ל שאין גיהנם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר אותה והרשעים נידונים בה והצדיקים מתרפאים בה.